

Samenwerking op wijkniveau

Vaksecties bewegingsonderwijs zijn zeldzaam in het basisonderwijs. Scholen zijn vaak te klein, hebben weinig ingeroosterde gymuren of zelfs helemaal geen vakleerkracht in dienst. Veel collega's staan er daarom alleen voor op hun school. Vakinhoudelijke samenwerking is echter wel degelijk mogelijk. Misschien niet altijd binnen de eigen schoolmuren, maar door kennis, middelen, netwerk en ervaring te bundelen kan er op wijkniveau veel bereikt worden. Wat vraagt een dergelijke samenwerking en wat levert het de vakleerkrachten, scholen, leerlingen en de wijk/gemeente op? Voor docenten die buiten de grootstedelijke gebieden werken; dit artikel is ook op gemeentelijk niveau toepasbaar.

TEKST EN FOTO'S BART VAN WENSEN

In de Rotterdamse wijk Pendrecht werken we met zes vakleerkrachten van vijf verschillende basisscholen intensief samen. School- en denominatie overstijgend, ondanks de onderlinge concurrentiepositie. De vakdocenten werken primair op de eigen school, maar vormen daarnaast een vaksectie op wijkniveau. Geen gearrangeerde situatie vanuit schoolbestuur of gemeente, maar vanuit de gedachte dat we samen het verschil kunnen maken.

Praktijkschets

De samenwerking begon met het (uit)lenen van materiaal en de afstemming van lesroosters, maar gaat intussen veel verder. We delen lesideeën via de groepsapp, bekijken lessen bij elkaar en organiseren samen teamuitjes, toernooien of sportdagen. Uniek is het gezamenlijke, naschoolse sportaanbod waarvoor kinderen van alle scholen zich kunnen opgeven of geselecteerd worden. De vakleerkrachten ontwerpen in dit sportaanbod ieder een eigen programma en voeren dit ook uit. Daarnaast wordt er doelgericht aan de sportparticipatie gewerkt, mede door de intensieve samenwerking met de sportclubs in en rond de wijk. De vaksectie is geleidelijk ontstaan, doordat we ons gingen realiseren dat we met dezelfde doelgroep en problematiek te maken hebben. Door de krachten te bundelen kunnen we op

een aantal onderwerpen gezamenlijk veel meer bereiken. Het verhogen van de sportparticipatie in de wijk werd een gemeenschappelijk doel, waarbij we steeds meer gebruik gingen maken van elkaars netwerk en onze verschillende werkwijzen zijn gaan afstemmen.

Rotterdam-Zuid

wijk Pendrecht
5 basisscholen
3 gymzalen
6 vakleerkrachten
1100 leerlingen

▲
Tabel 1

Sportparticipatie en Schoolsportvereniging (SSV)

Sinds 2008 is heeft de wijk een eigen school-sportvereniging. Basisschoolleerlingen kunnen via SSV Pendrecht kiezen uit liefst twaalf verschillende sporten, aangeboden door verenigingen in of rond de wijk. Van freerunning tot streetdance en van hockey tot honkbal. De vakleerkrachten coördineren en promoten de SSV, waardoor een sterk netwerk wordt opgebouwd met scholen, verenigingen en organisaties in de wijk. Twee keer per jaar wordt een serie van vier gratis proeftrainingen aangeboden. De gymleraren zijn adviserend en sturend richting

▼
*"Meester, dankzij Xtreme Sports heb ik nu elf nieuwe vrienden in de wijk."
 (leerling)*

ouders bij de inschrijvingen voor deze proeftrainingen. Tijdens de proefperiodes bezoeken de vakleerkrachten schematisch de trainingen om zicht te houden op presentie, kwaliteit en bovendien de eigen leerlingen te begeleiden en stimuleren. Welk kind vindt het niet leuk om zijn gymmeester of -juf te zien bij een proeftraining na schooltijd?

Tijdens de proefperiodes bezoeken de vakleerkrachten schematisch de trainingen om zicht te houden op presentie, kwaliteit en bovendien de eigen leerlingen te begeleiden en stimuleren

In de wijk brengen we vraag en aanbod samen en hebben zo een sterke sportcultuur opgebouwd. Meten is daarbij weten. De vakleerkrachten zetten jaarlijks een enquête uit om de sportparticipatie op hun eigen school in kaart te brengen. De resultaten worden met elkaar gedeeld en gebundeld. Hierdoor is er zicht op de longitudinale lijn en kan er op klas, school- én wijkniveau geanalyseerd worden.

De vakdocenten weten door dit jaarlijkse onderzoek precies welke kinderen lid zijn van een sportvereniging, maar ook welke sporten de kinderen nog missen in de wijk. Een voorbeeld: uit de vragenlijst bleek afgelopen jaar de vraag naar (kick)boksen, waardoor inmiddels de samenwerking met een boksschool is aangegaan.

Met behulp van de enquête, talentherkenning tijdens de gymlessen en het brede sportaanbod van de SSV worden gerichte sportadviezen gegeven aan kinderen en ouders. Deze persoonlijke benadering levert zichtbaar resultaat op. Op dit moment is de helft van alle kinderen (6-12 jaar) in Pendrecht lid van een sportclub, ten opzichte van 25% in 2008. In vergelijkbare wijken in Rotterdam ligt dit momenteel tussen de 25-40%. Deze groei werd mede mogelijk gemaakt, doordat steeds meer verenigingen zich met onze hulp zijn gaan vestigen in de wijk. Het aanbod is gegroeid van een handjevol sportclubs, naar zo'n vijftien verenigingen die zich richten op de basisschoolleerlingen in de wijk. Daarnaast speelt het Jeugdsportfonds een cruciale rol in de stijging van de sportparticipatie. Bijna de helft van de Pendrechtse gezinnen komt hiervoor in aanmerking, waarbij de gymleraren als intermediair fungeren voor hun eigen leerlingen.

Programma	Doelgroep/criteria	Groep	Bijzonderheden
Sportklas	Sporttalenten	5,6 en 7,8	Voorselectie + toelatingstest
Xtreme Sports	Jongens met gedrags-en/of disciplineproblemen	7,8	Voorselectie + intakegesprek ouder en kind
Club Extra	motorische achterstand	3,4,5	Voorselectie + 4-S'en test
Lekker Fitter	overgewicht/obesitas	2,3,4,5	Voorselectie + intakegesprek ouder en kind
Vangnetzwemmen	geen zwemdiploma A	7,8	

▲
Tabel 2

Aanvullend sportaanbod

De afgelopen jaren constateerden we dat alleen het SSV-aanbod niet voldoende was. Overgewicht, motorische vaardigheid, de thuis-situatie of probleemgedrag bleken drempels te zijn, waardoor de stap naar een sportclub (nog) niet haalbaar was. Daarnaast wilden we de 'sporttalentjes' iets extra's kunnen bieden. Het idee ontstond om voor deze specifieke doelgroepen een extra sportaanbod te ontwikkelen. We gingen in deze fase steeds meer als een vaksectie denken en handelen. Er werd een opzet gemaakt van mogelijke programma's en bijbehorende doelstellingen.

In het schooljaar 2015-2016 zijn we gestart met dit aanvullende, specifieke sportaanbod op wijkniveau. De gymdocenten bekijken op hun eigen school welke leerlingen in aanmerking komen voor deelname en benaderen vervolgens de ouders. Twee keer per jaar worden deze programma's aangeboden in een serie van 15 lessen. Totaal verschillende doelgroepen en doelstellingen. Sport wordt hier ingezet als middel voor doelen als talentontwikkeling, gedragsverandering, motorische vaardigheid, gezonde leefstijl en zelfredzaamheid. Met het aanbod bieden we maatwerk, waarbij de persoonlijke ontwikkeling van het kind centraal staat.

In de vaksectie hebben we gekeken welke kwaliteit, ervaring en interesse van de vakleerkrachten het beste aansluit bij de verschillende programma's. Zo volgt Lianne een opleiding MRT en wil daarom met Club Extra aan de slag. Ruud gaat graag de pedagogische uitdagingen aan met de jongens van Xtreme Sports en duikt Rik het liefst de diepte in met de talenten van de Sportklas. Iedereen is verantwoordelijk voor zijn eigen programma, waarbij samenwerking werd gezocht met externe partners, bij voorkeur uit de wijk.

Professionele relaties

Als vaksectie zetten we bewust in op de relatie met leerlingen, ouders, trainers en groepsleerkrachten. Groepsleerkrachten worden betrokken bij de voorselectie en gedurende het programma op de hoogte gehouden van het verloop en vorderingen van hun leerlingen. Bij alle programma's en sportclubs maken we gebruik van groepsapps, die beheerd worden door de trainers en/of docenten. Hierin wordt uiteraard praktische informatie gedeeld, maar geven foto's en video's de ouders ook een inkijkje in de sportlessen.

Door de doelgerichte programma's, die gratis worden aangeboden aan hun kinderen, creëren we veel 'goodwill' bij ouders. Met onze werkwijze leren we naast de leerlingen en ouders van onze eigen school, ook veel andere gezinnen uit de wijk kennen. Alle gymdocenten zijn bekende gezichten en worden ook in het plaatselijke winkelcentrum als 'meester/juffrouw' herkend en aangesproken. Zowel kinderen als ouders zijn enthousiast om mee te doen aan het sportaanbod. Het levert hen daadwerkelijk wat op. De relatie met ouders wordt zorgvuldig opgebouwd en ook hierin passen we maatwerk toe. Met behulp van intakegesprekken, desnoods aan huis, stellen we gezamenlijk doelen en krijgen we zicht op de thuissituatie. Door die relatie kunnen we ook 'lastige' thema's, zoals gedrag, absentie of overgewicht, prima bespreekbaar maken wanneer dat nodig is.

Foto: Shutterstock

Voordelen

Doordat wij verder kijken dan onze eigen school, zijn we in staat om de wijk positief te beïnvloeden. De sportparticipatie is enorm gestegen en dat heeft bewezen positieve effecten op de wijk (Verwey-Jonker Instituut, 2011), bijvoorbeeld op het gebied van leefbaarheid, integratie en participatie. Doordat de kinderen elkaar leren kennen via het gezamenlijke sportaanbod, is de sfeer tussen de scholen duidelijk verbeterd. Voorheen liep het op gemeentelijke sporttoernooien regelmatig uit de hand vanwege de onderlinge rivaliteit. Tegenwoordig wordt er nog steeds hard, maar fair gestreden om de sportieve eer. We kunnen op zulke dagen ook leerlingen van de andere scholen probleemloos corrigeren en enthousiasmeren, omdat we elkaars leerlingen kennen.

De scholen zelf profiteren uiteraard ook van onze samenwerking, juist omdat we hun leerlingen zo'n breed sportaanbod op maat kunnen aanbieden. Het levert hen gemotiveerde leerlingen met meer zelfvertrouwen op in de klas. Wij bieden de leerlingen extra uitdaging, begeleiding en talentontwikkeling naast het reguliere (bewegings)onderwijs.

Scholen willen zich toch vooral profileren in de wijk met een uniek onderwijsaanbod. Het initiatief tot samenwerking zal daarom vooral vanuit de vakleerkrachten moeten komen

Voor de gymleraren creëert de wijkvaksectie een enorme groei aan mogelijkheden. We delen kennis, materialen, expertise en maken volop gebruik van elkaars sterke punten. Het onderlinge contact zorgt voor ruggenspraak of sparren wanneer dat wenselijk is. Het geeft de mogelijkheid om vakinhoudelijk te leren van elkaar. Op de eigen basisschool is de vakleerkracht voor een groot deel alleen verantwoordelijk voor alles wat met sport en bewegen te maken heeft, maar uiteindelijk wordt iedereen beter van vakinhoudelijke samenwerking. Binnen en buiten de schoolmuren.

Voorwaarden

De belangrijkste voorwaarde voor een vaksectie op wijkniveau, is natuurlijk de aanwezigheid van een vakleerkracht op de betreffende scholen. Op bijna de helft van de basisscholen in Nederland is dat echter (nog) niet het geval. In grote steden, zoals Rotterdam, Den Haag en Amsterdam ligt dat gelukkig anders. Deze percentages zijn hier de laatste jaren gestegen naar liefst 92% (Mulier Instituut, 2017). Dat

Foto: Shutterstock

biedt in deze regio's voldoende mogelijkheden voor samenwerking met omliggende scholen in de wijk.

Uiteraard zijn enthousiaste en intrinsiek gemotiveerde vakdocenten voorwaardelijk in een dergelijke samenwerking. Naast de doelen op leerling-, groeps- en schoolniveau moet er een besef zijn van de gezamenlijke mogelijk- en verantwoordelijkheden in de wijk. Veel schooldirecties zullen aanvankelijk niet overlopen van enthousiasme om samen te werken met de 'concurrentie'. Scholen willen zich toch vooral profileren in de wijk met een uniek onderwijsaanbod. Het initiatief tot samenwerking zal daarom vooral vanuit de vakleerkrachten moeten komen.

Om een wijkvaksectie goed vorm te geven en het beweegaanbod te coördineren, is een centraal aanspreekpunt wenselijk. Dat zou een vaksectievoorzitter of wijk sportcoördinator kunnen zijn. In het faciliteren van tijd voor deze rol ligt een uitdaging. Theoretisch gezien zou dat door schoolbesturen gezamenlijk opgepakt kunnen worden. In de praktijk echter niet heel realistisch in ons verzuilde onderwijsstelsel. In dit Rotterdamse voorbeeld spelen bij de financiering van de sportcoördinator verschillende organisaties, waaronder de gemeente, een rol.

Wij dagen echter gymleraren in het basisonderwijs uit, om ook zonder directe financiering de samenwerking te zoeken met omliggende scholen. Samenwerking moet groeien. Wanneer scholen, ouders, leerkrachten en leerlingen eenmaal de toegevoegde waarde ervaren, ontstaan er gaandeweg vanzelf mogelijkheden om continuïteit te bieden aan de samenwerking.

Bart van Wensen heeft een gecombineerde functie als:
Docent Lekker Fit –
Gemeente Rotterdam
Projectleider –
Kinderfaculteit Pendrecht.

Contact

bianwensen@hotmail.com

Kernwoorden

buursportcoach,
samenwerking,
schoolsportvereniging